

SVEA HOVRÄTT
Mark- och miljööverdomstolen
060205

DOM
2016-12-14
Stockholm

Mål nr
M 10800-15

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Växjö tingsrätts, mark- och miljödomstolen, dom 2015-11-16 i mål nr M 2929-15, se bilaga A

KLAGANDE

Tillsynsnämnden i Aneby kommun
Box 53
578 22 Aneby

MOTPART

1. P L

2. S B

3. L B

4. J F

5. P H

6. A L

7. N L

Dok.Id 1302307

Postadress	Besöksadress	Telefon	Telefax	Expeditionstid
Box 2290 103 17 Stockholm	Birger Jarls Torg 16	08-561 670 00 08-561 675 50	08-561 675 59	måndag – fredag 09:00-15:00
		E-post: svea.avd6@dom.se www.svea.se		

8. M L

9. E L

10. V L

11. A N

12. K S

Ombud för 2-12: P L

SAKEN

Förbud att släppa ut toalettavloppsvatten på fastigheten XXX i Aneby kommun

MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLENS DOMSLUT

Med ändring av mark- och miljödomstolens dom förbjuder Mark- och miljööverdomstolen P L, S B, L B, J F, P H, A L, N L, M L, E L, V L, A N och K S att släppa ut toalettavloppsvatten till befintlig avloppsanläggning på fastigheten XXX i Aneby Kommun, adressplats 3, från och med den 30 juni 2017.

YRKANDEN I MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLEN

Tillsynsämnden i Aneby kommun (nämnden) har yrkat att Mark- och miljööverdomstolen ska fastställa länsstyrelsens beslut om förbud mot att släppa ut toalettavloppsvatten till avloppsanläggningen på fastigheten XXX i Aneby kommun.

P L, S B, L B, J F, P H, A L, N L, M L, E L, V L, A N och K S (P L m.fl.) har motsatt sig att mark- och miljödomstolens dom ändras.

UTVECKLING AV TALAN I MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLEN

Nämnden har anfört detsamma som i mark- och miljödomstolen med i huvudsak följande tillägg:

Övergödningsproblematiken i Svartån uppströms Sommen är särskilt komplicerad med många likadana källor. Ingen enskild källa kan pekas ut som orsaken till problemen. Inget enskilt avlopp har annat än mycket marginell betydelse, men beräkningarna visar att krav på högre reningsgrad för många avlopp får betydelse. Implementering av hög skyddsnivå i hela området skulle förbättra vattenkvalitén med 12 procent. Vid utarbetandet av förslaget till bedömningsgrunder har nämnden tagit hänsyn till såväl den beräknade effekten av kraven som kostnader för fastighetsägarna för införandet av ny teknik. Hänsyn har också tagits till tidsaspekten genom att man infört hög skyddsnivå i två steg. Avlopp inom de värst drabbade områdena ska vara klara till år 2015 och avlopp i övriga områden till år 2020. Vid implementeringen av bedömningsgrunderna har miljöenheten också bedömt att nyare avloppsanläggningar som uppfyller normal skyddsnivå kan få användas även fortsättningsvis utan krav på ytterligare rening till dess avloppen är tio år gamla.

Många fastighetsägare med befintliga fungerande infiltrationer har valt kemisk fosforfällning som åtgärd för att uppnå hög skyddsnivå. Nämnden anser att kostnaden

för denna åtgärd är rimlig. Det har inte kommit fram några omständigheter i målet som tyder på att kostnaden för XXX skulle bli högre än för andra fastigheter. Nämnden kan inte begränsa boendet på fastigheten XXX i syfte att minska belastningen på befintlig avloppsanläggning. Möjligheten att ansluta fastigheten till allmänt vatten kan betraktas som utesluten för överskådlig framtid. Mot denna bakgrund gör nämnden gällande att den haft fog för sitt beslut.

P L m.fl. har anfört detsamma som i mark- och miljödomstolen med i huvudsak följande tillägg:

Avloppsanläggningen på deras fastighet är bara 20 år gammal och den klarar sin uppgift synnerligen väl. Den töms regelbundet. Någon kontroll av anläggningen har inte gjorts av kommunen. Enligt en rörfirma som de haft kontakt med behöver en 20 år gammal trekammarbrunn inte bytas ut om den inte är trasig. De vill invänta kommunens beslut om allmänt vatten och avlopp. Om de tvingas följa förbudet får det stora ekonomiska konsekvenser för dem.

UTREDNINGEN I MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLEN

Mark- och miljööverdomstolen har begärt in ett yttrande från Havs- och vattenmyndigheten. I sitt yttrande anför myndigheten bl.a. följande:

Den beräkningsmodell som använts av nämnden bedöms vara tillförlitlig. Utifrån de uppgifter som kommit fram i ärendet finns det skäl att ställa krav på hög skyddsnivå för utsläpp av fosfor från avloppsanläggningen på XXX. P L m.fl. har inte kunnat visa vare sig att den befintliga anläggningen uppfyller kraven på fosforreduktion eller att de åtgärder som behöver vidtas för att uppfylla kraven på hög skyddsnivå är orimligt kostnadskrävande. Myndigheten delar nämndens bedömning och anser därför att förbudet att släppa ut avloppsvatten från avloppsanläggningen bör fastställas.

Enligt en konsekvensanalys som myndigheten genomförde i samband med ett regeringsuppdrag år 2013 är kostnaden för att uppgradera en infiltration till hög

skyddsnivå mindre än 5 000 kr per år (för investeringen av fosforfällningen och driftkostnader för kemikalier och ökad slamtömning). För ett fritidshus är driftskostnaden lägre.

Myndigheten anser att det är olämpligt att ett förbud villkoras på det sätt som skett i detta fall. Eftersom nämnden funnit att det finns förutsättningar för ett förbud är det fullt tillräckligt att ange att utsläpp är förbjudet efter ett visst datum. Det är mycket svårt att ta prover på en befintlig infiltration och verksamhetsutövaren kan därmed i praktiken inte med stöd av provtagning visa att anläggningen har en sådan funktion att reduktion av fosfor på minst 90 procent faktiskt uppnås.

MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLENS DOMSKÄL

Frågan i målet är om nämnden haft fog för sitt beslut att förbjuda utsläpp av toalettavloppsvatten till den befintliga avloppsanläggningen på XXX.

Hög skyddsnivå

Vattenmyndigheten i Södra Östersjön har fastställt ett åtgärdsprogram för Södra Östersjöns vattendistrikt den 15 december 2009. För Svartåns vattensystem, vars ekologiska status har klassificerats som måttlig bl.a. på grund av övergödningspåverkan, har miljö kvalitetsnormen fastställts till god ekologisk status med en tidsfrist till år 2021. Enligt åtgärd 33 ska kommunen i egenskap av tillsynsmyndighet fastställa områden där krav på hög skyddsnivå ska gälla.

Enligt 5 kap. 8 § miljöbalken ska myndigheter och kommuner inom sina ansvarsområden vidta de åtgärder som behövs enligt ett åtgärdsprogram som fastställts enligt 5 § i samma kapitel. Aneby kommun har utsett områden, bl.a. Svartåns avrinningsområde, där krav på hög skyddsnivå för miljöskydd ska gälla i enlighet med Vattenmyndighetens i Södra Östersjön åtgärdsprogram. Som underlag för sin bedömning har nämnden beräknat fosforbelastningen från olika källor inom Svartåns avrinningsområde med hjälp av en modellapplikation för näringsbelastning. Havs- och

vattenmyndigheten har bedömt att beräkningsmodellen är tillförlitlig trots vissa felkällor.

Mark- och miljööverdomstolen anser att nämnden har haft tillräckligt underlag för att besluta att hög skyddsnivå för miljöskydd ska gälla i området. En viss mån av schablonisering måste kunna göras i en modell. Frågan är då om krav på hög skyddsnivå kan ställas för avloppsanläggningen på XXX.

Avloppsanläggningen på XXX

Fastigheten ligger inom ett delavrinningsområde för Svartån nedströms Frinnaryd där hög skyddsnivå ska gälla. Den ligger dessutom nära en ytvattenförekomst. Bostadshuset på fastigheten används som fritidsbostad under sommarmånaderna. Avloppsanläggningen består av en trekammarbrunn med efterföljande infiltration med förbättringar utförda år 1994.

Vid prövningen av en enskild avloppsanläggning ska enligt praxis hänsyn tas till förhållandena i det större område inom vilket den aktuella fastigheten ingår och beaktas vad följderna skulle bli av en generell utbredning av avloppsanläggningar liknande den som prövas (jfr RÅ 1994 ref. 59, MÖD 2006:27 och 2006:53 samt Mark- och miljööverdomstolens dom den 24 januari 2013 i mål nr M 5065-12). Detta innebär att även om avloppsanläggningen har begränsad påverkan på Svartån, kan det enligt nämndens modellberäkning inte uteslutas att anläggningen har en påverkan genom att den är belägen i det aktuella området. Följden av flera avloppsanläggningar i området med rening som inte motsvarar hög skyddsnivå måste beaktas. Därmed kan krav på hög skyddsnivå för den aktuella anläggningen ställas enligt 2 kap. 3 § miljöbalken om det inte anses orimligt enligt 7 § i samma kapitel.

I detta fall har både nämnden och Havs- och vattenmyndigheten gett exempel på tekniska lösningar som kan vidtas för att anläggningen ska nå upp till de krav som ställs. Kostnaden för att uppgradera infiltrationen har angetts till mindre än 5 000 kr per år. På XXX finns dessutom en torr lösning, som medför att förbudet inte behöver medföra några kostnader alls för ägarna. Med beaktande av dessa

omständigheter och då nämnden har uppgett att fastigheten inte kommer att kunna anslutas till allmänt avlopp inom överskådlig tid, kan det inte anses orimligt att ställa krav på hög skyddsnivå för anläggningen och därmed förbjuda utsläpp av toalettavloppsvatten.

Förbudets utformning

Som Havs- och vattenmyndigheten har påtalat är nämndens beslut olämpligt utformat. Förbudet är försett med ett villkor som medför utrednings- och bevissvårigheter. Det torde t.o.m. vara tekniskt omöjligt att uppfylla villkoret. Beslutet bör i stället utformas så att det innebär ett rent förbud mot att släppa ut toalettavloppsvatten till den befintliga anläggningen. Förbudet bör dessutom riktas mot samtliga delägare till fastigheten och tidpunkten för när det börjar gälla bör flyttas fram till den 30 juni 2017.

Domen får enligt 5 kap. 5 § lagen (2010:921) om mark- och miljödomstolar inte överklagas.

I avgörandet har deltagit hovrättslagmannen Per-Anders Broqvist, hovrättsrådet Ingrid Åhman, tekniska rådet Yvonne Eklund och hovrättsrådet Ulf Wickström, referent (skiljaktig).

Föredragande har varit Louise Bengtsson

Skiljaktig mening, se nästa sida

Skiljaktig mening

Hovrättsrådet Ulf Wickström är skiljaktig och anför följande.

Hög skyddsnivå

Den avgörande frågan i målet är om hög skyddsnivå för miljöskydd för små avlopp ska gälla den aktuella avloppsanläggningen. Nämndens beslut grundar sig på de gemensamma bedömningsgrunder som tagits fram för Svartåns avrinningsområde i Tranås, Aneby och Nässjö kommuner. Enligt bedömningsgrunderna ska hög skyddsnivå tillämpas omedelbart vid nyanläggning och anmälningspliktig ändring av avloppsanläggning inom delavrinningsområden där vattenförekomsten klassats som ej god status, övergödning och risk samt hög belastning totalt eller från små avlopp.

Av nämndens beslut och övriga handlingar i målet framgår att det uteslutande är den omständigheten att anläggningen ligger inom ett utpekade delavrinningsområde som har varit avgörande för bedömningen av om hög skyddsnivå ska gälla.

Som utgångspunkt för bedömningen av skyddsnivå anges följande i Havs- och vattenmyndighetens allmänna råd om små avloppsanläggningar för hushållspillvatten (HVMFS 2016:17): ”Den kommunala nämnden bör i varje enskild fall relatera skyddsåtgärder beträffande hälso- och miljöskydd för den enskilda anordningen till en normal eller hög skyddsnivå. Bedömningen av vilken skyddsnivå som behövs bör göras utifrån naturgivna och andra förutsättningar för området i fråga. Kommunala strategier och planer såsom översiktsplaner eller bevarandeplaner för Natura 2000-områden kan vara ett stöd i arbetet. Därutöver bör förhållandena på fastigheten beaktas. Skyddsnivån för hälsoskydd behöver inte vara densamma som för miljöskydd.”

Enligt min uppfattning är det inte tillräckligt att enbart grunda bedömningen av om normal eller hög skyddsnivå ska tillämpas på om avloppsanläggningen ligger inom ett påverkat delavrinningsområde utan vid bedömningen skall även förhållandena på

den enskilda fastigheten beaktas. Vid denna bedömning ska hänsyn tas till den aktuella avloppsanläggningens påverkan på vattenkvaliteten.

Bedömningen ska i och för sig göras med hänsyn till förhållandena i det större område som fastigheten ingår i och med beaktande av vad som kan bli följderna av att andra avloppsanläggningar bedöms på ett likartat sätt. Detta innebär att även om en avloppsanläggning i sig har en begränsad påverkan på recipienten så ska även den samlade påverkan beaktas som kan uppstå om motsvarande kravnivå skulle gälla för alla avloppsanläggningar med likande förutsättningar inom området. Denna princip fråntar dock inte myndigheten skyldigheten att göra en individuell bedömning som omfattar en bedömning både av påverkan från den aktuella avloppsanläggningen och av den samlade påverkan som skulle bli följderna vid en generell tillämpning för alla avloppsanläggningar med liknande förutsättningar inom området.

Nämndens bedömning grundar sig på beräkningar i MIKE BASIN som är ett modellsystem för övergripande vattenplanering. Beräkningsmodellen kan enligt nämndens egna uppgifter inte användas för beräkningar i varje enskilt fall utan den har använts för att identifiera vilka krav och vilka geografiska områden som kan förväntas ha positiv effekt på vattenkvaliteten.

Jag finner inte skäl att ifrågasätta att den använda modellen är tillförlitlig då det gäller att uppskatta den samlade näringsbelastningen från olika källor inom Svartåns avrinningsområde. Enligt min uppfattning bör modellen kunna användas i ett första steg för att identifiera områden där hög skyddsnivå bör övervägas och där det finns skäl att gå vidare med tillsyn av små avloppsanläggningar.

Vid bedömningen av om hög skyddsnivå ska tillämpas i det enskilda fallet kan det enligt vad som redovisats ovan inte vara ensamt tillräckligt att den aktuella avloppsanläggningen ligger inom ett utpekade område med hög generell påverkan från små avlopp utan denna bedömning bör kompletteras med en individuell bedömning av den påverkan det aktuella avloppet medför.

Vid bedömningen av en avloppsanläggnings påverkan på en ytvattenrecipient är bl.a. markretentionen under transporten till recipienten av betydelse. Som Havs- och vattenmyndigheten anger råder det brist på kunskap om markens förmåga att avskilja fosfor och det är svårt att närmare kvantifiera retentionen. Det råder också olika meningar om hur stor den långsiktiga retentionen i mark är. Samtidigt synes dock den rådande uppfattningen vara att markretentionen är av stor betydelse för vilken påverkan ett utsläpp av fosfor har på en ytvattenförekomst.

Retentionspotentialen påverkas av en mängd faktorer. I en av de rapporter som Havs- och vattenmyndigheten hänvisat till framhålls faktorer som jordart, jorddjup, vattenbelastning i landskapet, avstånd till ytvattenrecipienten och transportmiljön (t.ex. om transporten sker i mark, diken, rörledningar eller vattendrag). Enligt rapporten är kunskapen om olika transportmiljöers förmåga att avskilja och på lång sikt undanhålla fosfor från vattenmiljön begränsad och i den expertgrupp som tillfrågats i projektet har osäkerheten kring retention i den mättade zonen i marken och risken för att fosfor som fastlagts i landskapet på längre sikt kan frigöras framhållits. Samtidigt har expertgruppen varit enig om att transport genom markprofilen har en relativt hög retentionspotential. (Eveborn & Djodjic, 2015. GIS-kartering av miljöskyddsnivå för små avlopp – ett hjälpmedel vid tillstånds- och tillsynsarbete. Rapport 53, Kretslopp & Avfall. JTI – Institutet för jordbruks- och miljöteknik, Uppsala) Även i de båda övriga rapporter som Havs- och vattenmyndigheten hänvisat till framhålls att markretentionen är en viktig faktor för en avloppsanläggnings påverkan på en ytvattenrecipient. (Olshammar, Ek, Rosenquist, Ejhed, Sidvall & Svanström, 2015 Uppdatering av kunskapsläget och statistik för små avloppsanläggningar, SMED Rapport Nr 166 2015 och Hjelmqvist, Sjögren & Lundberg, 2015 Utveckling av GIS-verktyg för tillsyn och prövning av små avlopp, Resultat från en förstudie, WSP)

Ingen av rapporterna kan närmare kvantifiera markretentionen och anger inte heller några avstånd när retentionen kan anses vara tillräcklig. De avstånd som diskuteras avser emellertid endast några hundratals meter. I rapporten från JTI föreslås en metod för riskkartering där risken för ytvattenpåverkan kan karteras med en begränsad mängd uppgifter där bl.a. riskklassning utifrån topografi ingår. Denna grundas på flödesackumulation och transportavstånd till rinnande vatten. De tröskelvärden som

använts för transportavstånd har satts till 0-100 meter, 100-200 meter 200-400 meter och över 400 meter. Andra faktorer som ingår är jordart och jorddjup. I rapporten från WSP uppskattas risken för avloppspåverkan på skyddade områden utifrån en avståndsfaktor uppdelad på 0-50 meter, 50-200 meter och över 200 meter.

Av de redovisade uppgifterna framgår att retention i markprofilen anses vara av betydelse för en avloppsanläggnings påverkan på en ytvattenrecipient. Markretentionen beror på förhållandena i det enskilda fallet. Utöver transportavståndet beror retentionen på en rad andra faktorer som t.ex. markförhållanden och transportmiljö. De transportavstånd som diskuteras rör sig om några hundratals meter.

XXX

Av utredningen i målet framgår att fastigheten är belägen inom delavrinningsområde av Svartån nedströms Frinnaryd där nämnden bedömt att hög skyddsnivå ska gälla. Enligt min mening bör den omständigheten att fastigheten ligger inom ett utpekade område medföra att hög skyddsnivå bör övervägas och att nämnden har haft fog för att gå vidare med riktad tillsyn av små avloppsanläggningar inom området. Vid bedömningen av om hög skyddsnivå ska tillämpas i det enskilda fallet måste dock en individuell bedömning göras av den påverkan som det aktuella avloppet medför.

Av utredningen i målet framgår att avloppsanläggningen är belägen inom nära avstånd till en ytvattenrecipient. Även om hänsyn tas till den markretention som bör beaktas, kan det inte uteslutas att den aktuella avloppsanläggningen, betraktad för sig eller tillsammans med andra avloppsanläggningar inom området med liknande förutsättningar, kan påverka näringsstatusen i Svartån. Därmed kan hög skyddsnivå ställas för den aktuella anläggningen enligt hänsynsregeln i 2 kap. 3 § miljöbalken om det inte kan anses orimligt enligt 2 kap 7 § miljöbalken. Vad P L m.fl. anfört ändrar inte denna bedömning.

Jag instämmer i vad majoriteten anfört om rimlighetsavvägning enligt 2 kap. 7 § miljöbalken och föreläggandets utformning.

Jag är enig med majoriteten om domslutet.

VÄXJÖ TINGSRÄTT
Mark- och miljödomstolen
Enhet 3:5

DOM
2015-11-16
meddelad i
Växjö

Mål nr M 2929-15

KLAGAND
E P L

MOTPART
Tillsynsnämnden i Aneby kommun
Box 53
578 22 Aneby

ÖVERKLAGAT BESLUT

Länsstyrelsens i Jönköpings län beslut den 25 juni 2015 i ärende nr 505-8411-2014,
se bilaga 1

SAKEN

Förbud mot utsläpp av toalettavloppsvatten på fastigheten XXX i Aneby kommun

DOMSLUT

1. Mark- och miljödomstolen avvisar nämndens yrkande.
 2. Med bifall till överklagan upphäver mark- och miljödomstolen Länsstyrelsens i Jönköpings län beslut och Tillsynsnämndens i Aneby kommuns beslut om förbud att släppa ut avloppsvatten till befintlig avloppsanläggning på fastigheten XXX i Aneby kommun.
-

Dok.Id 336826

Postadress	Besöksadress	Telefon	Telefax	Expeditionstid
Box 81 351 03 Växjö	Kungsgatan 8	0470-560 100 E-post: mmd.vaxjo@dom.se	0470-560 125	måndag – fredag 08:00-16:00

BAKGRUND

Tillsynsnämnden i Aneby kommun (nämnden) beslutade den 31 oktober 2014, i delegationsbeslut dnr 2012-0789, följande i beslut adresserat till E L, en av elva delägare till fastigheten XXX. Nämnden förbjuder enligt 26 kap. 9 § miljöbalken utsläpp av toalettavloppsvatten för fastigheten XXX, adressplats 3, från och med den 1 januari 2016, såvida inte fastighetsägaren innan dess genom utredning visar att avloppsanordningen har en sådan utformning och funktion att minst 90 % reduktion av organiska ämnen (mätt som BOD7) och minst 90 % reduktion av fosfor (tot-P) kan uppnås. Ändring av avlopp-sanordning ska anmälas till tillsynsnämnden i god tid (minst sex veckor). Om nytt tillstånd inte meddelas före den 1 januari 2006 ska vattentoaletter anslutna till befintlig avloppsanläggning monteras bort och avloppet varaktigt förslutas/förseglas så länge som avloppsanordningen inte renar avloppsvattnet tillräckligt. Tillslutning/försegling ska göras senast samma dag som förbudet träder i kraft, för att begränsa skador av verksamheten och för att kontroll ska kunna ske av efterlevnaden av förbudet.

Som skäl för beslutet angav nämnden bl.a. följande. Stora delar av Svartåns vattensystem är drabbat av övergödning, vilket beror på utsläpp och läckage av näring. Källorna är bl.a. små avlopp, avloppsreningsverk, läckage från sjöbottnar och jord- och skogsbruk. Delavrinningsområdet för Svartån nedströms Frinnaryd tillhör den tredjedel där näringsbelastningen är som störst (gram fosfor per hektar och år). Miljöenheten bedömer att hög skyddsnivå ska gälla senast 2015 för avloppsanordningen för XXX, adressplats 3, om wc är påkopplat och utsläppspunkten ligger inom delavrinningsområdet. Vid urinseparering eller motsvarande ska normal skyddsnivå gälla. Enligt uppgifter i tillsynsmyndighetens arkiv består avloppsanordningen av trekammarbrunn och infiltrationsanläggning. Miljöenheten bedömer att nuvarande avloppsanläggning inte uppfyller kraven för hög skyddsnivå. Ni informerades om bedömningen i skrivelse daterad den 22 augusti 2012. Ni har inte visat att anläggningen uppfyller gällande krav.

Kopia av beslutet skickades till K B, L B, J F, N L, P L, A L, V L, A N, K S och M L, övriga delägare till fastigheten XXX.

P L, en av ägarna till fastigheten XXX, överklagade nämndens beslut till Länsstyrelsen i Jönköpings län. Länsstyrelsen beslutade att upphäva nämndens beslut såvitt avser bortmontering av vattentoaletter och varaktig förslutning av avloppsanordningen. Vidare beslutade länsstyrelsen att förbudet i stället ska börja gälla den 1 juli 2016 och avslog överklagandet i övrigt.

P L har överklagat länsstyrelsens beslut till mark- och miljödomstolen.

YRKANDEN M.M.

P L har yrkat, så som det får förstås, i första hand att förbudet ska upphävas och i andra hand att förbudet ska börja gälla när anslutning till kommunalt vatten- och avlopp är möjligt. Han har anfört i huvudsak följande som grund.

Fastigheten används då och då under två sommarmånader av respektive delägare, som turas om att nyttja sommarhuset. Vatten tas från en angränsande fastighet som inte ägs av dem. Eftersom vattnet är en begränsad resurs är de försiktiga med konsumtionen. Vattentoalettens avlopp leds till en trekammarbrunn som töms årligen. Det avlopp som töms från trekammarbrunnen är ytterst ringa. Primärt används ett torrdass/utedass i det intilliggande huset. Under sommarmånaderna betalas till kommunen för hämtning av sopor och avträdestunna. Vattentoaletten inomhus används endast när det regnar så kraftigt att ingen vill gå ut eller möjligen mitt i natten.

Avgörande för kommunens initiativ förefaller vara oro för Svartåns välbefinnande. Det är inte trovärdigt att deras tillfälliga fritidshusboende skulle påverka ett vattendrag flera km därifrån. Svartån rinner genom ett intensivt jordbruk. Mellan deras fritidshus och Svartån präglas landskapet, förutom av viss kommersiell odling, av

framför allt mjölkproduktion. Kommunens reningsverk i samhället Frinnaryd är beläget direkt vid Svartån. Det är allmänt känt att det fungerar dåligt och emellanåt släpper ut sådant som definitivt inte borde släppas ut från samhällets alla permanent boende. När Svartån under vårfloden har översvämmat ängarna och därmed reningsverket torde utsläppen ha varit ytterst skadliga för miljön.

Om de förstår det rätt gäller miljöaspekten endast påverkan av urin. Man kan då fundera över deras påverkan kontra de tusentals kor som bor permanent i regionen. Framför allt kan man fråga sig om man får kissa i naturen. Under delägarnas korta ledigheter på Isaryd lever de i görligaste mån utomhus. De äter i bersån, spelar badminton, leker med barnen på den stora tomten och går bakom närmaste buske istället för att gå in och upp till övervåningen till toaletten. Deras miljöpåverkan är försumbar.

Aneby kommun planerar sedan länge för möjligheten att ansluta till kommunalt vatten och avlopp längs den väg som passerar deras fritidshus. Enligt de handlingar de tillsänts ska detta ske 2018. De kommer självfallet att ansluta sig till det. Det är orimligt att de nu tvingas genomföra en omfattande tillfällig investering som inte mätbart förbättrar miljön med hänsyn till avståndet till Svartån. Detta särskilt som de om bara ett par år ska bekosta anslutning till kommunalt vatten och avlopp.

Tillsynsnämnden i Aneby kommun har motsatt sig P Ls yrkande samt yr-kat att nämndens tidigare formulering som upphävts av länsstyrelsen, ska gälla:
”Tillslutning/försegling ska göras senast samma dag som förbudet träder i kraft, för att begränsa skador av verksamheten och för att kontroll ska kunna ske av efterlevnaden av förbudet”. Nämnden har anfört i huvudsak följande som grund.

För att uppnå EU:s Ramdirektiv för vatten har Vattenmyndigheterna beslutat om åtgärdsprogram. Även enligt åtgärdsprogram 33 i Södra Östersjöns åtgärdsprogram är kommunerna ålagda att ställa krav på hög skyddsnivå för enskilda avlopp som bidrar till att en vattenförekomst inte uppnår eller riskerar att inte uppnå god status. Eftersom övergödningsproblematiken i Svartån uppströms Sommen är särskilt

komplikerad med många olika källor har Boverket, Vattenmyndigheten i Södra Östersjön och Länsstyrelsen i Jönköpings län gått in och stöttat Aneby, Tranås och Nässjö kommuner i arbetet att ta fram bedömningsgrunder för hög skyddsnivå för små avlopp. Till grund för bedömningarna finns en avancerad beräkningsmodell. Bedömningsgrunderna är antagna av Tillsynsnämnden i Aneby kommun och införda i översiktsplanen, fastställd av fullmäktige. Samma bedömningsgrunder har antagits av Tranås kommun som ligger nedströms. Hög skyddsnivå för miljöskydd gäller senast 2015 inom de delavrinningsområden där ytvattnet har dokumenterad övergödningsproblematik och där samtidigt belastningen av fosfor från små avlopp är som högst per hektar. Enligt beräkningarna står små avlopp för en större andel av totalbelastningen av fosfor på Svartån än vad jordbruket gör.

Östersjön är övergödd på grund av mänskliga verksamheter som släpper ut eller orsakar läckage av näringsämnen. Det är inte bara verksamheter nära eller i havet som bidrar. Aneby kommun ligger nästan högst upp i avrinningsområdet, men redan där är Svartån och sjön Ralången övergödda. Säbysjön i Tranås kommun, som ligger nedströms avrinningsområdet där fastigheten XXX är belägen, är också övergödd. När det gäller avlopp är det både läckage till ytvatten och påverkan via grundvatten som har betydelse för näringsstatusen i ytvattnet. Enligt centrala myndigheters råd räknar man med att traditionella väl fungerande infiltrationer klarar normal skyddsnivå, dvs. 70 % reduktion av fosfor. Samtidigt finns forskning som visar att reduktionen kan vara betydligt sämre. Reduktionsgraden är mycket svår att mäta i enskilda fall. I en infiltration är det alltså sannolikt att minst 30 % av fosfor passerar.

Nämnden har antagit riktlinjer för handläggning av avloppsärenden. Enligt riktlinjerna ska avlopp från vattentoaletter bedömas lika oavsett om det handlar om fritidsboende eller permanentboende. Nämnden har ingen möjlighet att begränsa boendet. När det gäller näringspåverkan härrör generellt sett minst 90 % av fosfor i blandat avloppsvatten från toalettavloppsvatten. En väl fungerande trekammarbrunn som töms årligen kan förväntas avskilja omkring 90 % av BOD7, men en mycket liten andel av fosfor. 90 % reduktion av fosfor är enligt nämnden ett rimligt krav,

som inte nödvändigtvis kräver stora ekonomiska eller fysiska investeringar. Att övergå till att enbart använda torrdasset är en tänkbar lösning som uppfyller det överklagade beslutets intention. En annan lösning kan vara att installera kretsloppsanpassad vattentoalett och leda toalettavloppsvattnet till slutna tank. Det kan vara möjligt att bygga om den befintliga trekammarbrunnen till slutna tank. För denna åtgärd krävs nytt tillstånd, som ska sökas i god tid.

Klaganden undrar om man får kissa i naturen och jämför med kor. Att kissa i naturen eller ta hand om urin och sprida till växande gröda (spädes med vatten 1:10 för bästa resultat) är ett utmärkt sätt att ta hand om näringen.

Klaganden påstår att Aneby kommun sedan länge har aviserat möjligheten att ansluta till kommunalt vatten och avlopp, vilket skulle ske 2018. Fastighetsägarna har från nämndens sida i skrivelse daterad 2012-08-22 informerats om att Aneby Miljö & Vatten AB (Amaq) vid den tidpunkten utredde ny ledning som eventuellt skulle kunna innebära att det blir möjligt att ansluta fastigheten. I skrivelse daterad 2014-11-14 informerades om nämndens beslut 2014-05-20, § 67, som innebär att det inte bedöms finnas skäl att frångå beslutade riktlinjer eftersom det var osäkert när eller om anslutning skulle bli möjlig. VA-chef J C, Amaq, har 2015-09-28 i detta ärende lämnat följande information:

”En framtida sammankoppling av avloppssystemet mellan Sunhult och Frinnaryd för vidarepumpning till Aneby reningsverk är i nuläget osäker. Förutsättningarna för sammankoppling – eller om större investeringar i stället ska göras vid befintligt reningsverk i Sunhult – måste utredas vidare både ekonomiskt, tekniskt och juridiskt. Fastighetsägarna i det aktuella fallet kan inte påräkna med en påkoppling till kommunalt nät 2018”.

Även om tillsynen av Frinnaryds reningsverk eller dess funktion inte är relevant för ärendet har VA-chef J C (Amaq) 2015-09-28 lämnat information om att reningsverket i Frinnaryd är ett av de verk som planeras tas ur drift och ersättas med överföringsystem till Aneby ARV, inte pga. problem med vårflood utan för att verket är mycket gammalt.

DOMSKÄL

Tillämpliga bestämmelser framgår av länsstyrelsens beslut.

Prövningsramen

Enligt 21 kap. 2 § miljöbalken (1998:808) och 5 kap. 1 § lagen (2010:921) om mark- och miljödomstolar tillämpas lagen (1996:242) om domstolsärenden i mål som har överklagats till mark- och miljödomstol om inget annat anges. Enligt 16 § lagen (1996:242) om domstolsärenden ska den som getts tillfälle att svara (motparten) ange om yrkandena medges eller inte medges. En motpart har i överklagade mål enligt miljöbalken således inte att framställa något eget yrkande rörande saken.

I sitt yttrande över P Ls överklagande, har nämnden för egen del yrkat att nämndens tidigare formulering som upphävts av länsstyrelsen, ska gälla. Eftersom nämnden inte har överklagat länsstyrelsens beslut har domstolen inte att pröva nämndens yrkande, vilket därför ska avvisas.

Prövningen i sakfrågan

Mark- och miljödomstolens prövning av målet gäller om Tillsynsnämnden i Anebys kommun har haft skäl att förbjuda P L att släppa ut avloppsvatten till befintligt avloppsanläggning på fastigheten XXX. Tillsynsnämnden i Aneby har beslutat om hög skyddsnivå gällande utsläpp från avloppsanläggning på fastigheten XXX, vilket innebär att avloppsanläggningen måste rena fosforutsläppen med minst 90 % och BOD₇ med minst 90 %. Som skäl för beslutet har angetts att Svartån är övergödd.

Mark- och miljödomstolens bedömning i sakfrågan

Fastigheten XXX används som fritidsbostad under sommarmånaderna. På fastigheten finns en gängse avloppsanläggning som restaurerats 1994. Även om en standardiserad infiltrationsanläggning släpper ut något mer övergödande ämnen än en förstärkt avloppsanläggning finns det inget som säger att reningsgraden i densamma inte skulle vara tillräcklig. Tillräcklig rening beror av fler faktorer som

måste vägas samman så som avstånd till grundvattennivå och ytvatten. Utsläpp i det nu aktuella fallet sker, enligt vad som framkommit i målet, inte i vattenområde.

Dessutom används befintlig avloppsanläggning mycket sparsamt och endast under årstidsperiod då den biologiska aktiviteten är som effektivast. Enligt praxis ska, i och för sig, inte tas hänsyn till nuvarande belastning av en avloppsanläggning utan alla avloppsanläggningar ska vara anpassade för permanent bruk. Faktum kvarstår dock att befintlig anläggning är utformad enligt gängse gällande regler men befinner sig inom område som fått hög skyddsnivå. Eventuella ingripanden mot anläggningen får därför grunda sig på de allmänna hänsynsreglerna i 2 kap. miljöbalken.

Även om bevisbördan för att det inte uppkommer någon olägenhet vid utsläpp av avloppsvatten ligger på den som släpper ut avloppsvattnet, måste det finnas några indikationer på att anläggningen förorsakar skada eller olägenheter för människor eller miljön för att ett förbud att släppa avloppsvatten till anläggning ska kunna beslutas. Den befintliga avloppsanläggningen på fastigheten XXX består efter trekammarbrunn av två infiltrationsledningar på en total längd av 30 meter.

Av den utredning som legat till grund för Tillsynsnämndens beslut att förbjuda utsläpp till den befintliga avloppsanläggningen finns inget som tyder på att anläggningen förorsakar skada eller olägenheter för människors hälsa och miljön. Det begränsade användandet av avloppsanläggningen gör det i dagsläget osannolikt att några fosforutsläpp från anläggningen skulle nå ytvattendragen. Det finns därför enligt mark- och miljödomstolen inte grund för att, i dagsläget, förbjuda utsläpp av avloppsvatten till anläggningen. Det finns dessutom indikationer om att det i framtiden kan komma att kopplas in kommunalt avlopp inom området. Att då kräva att fastighetsägare ska åtgärda en anläggning, som i dagläget, inte utgör någon skada ur hälso- eller miljösynpunkt strider mot 2 kap. 7 § miljöbalken som säger att man måste göra en rimlighetsavvägning mellan nyttan av åtgärden i förhållande till kostnaderna för densamma. Det finns därför enligt mark- och miljödomstolen inte grund för att förbjuda utsläpp av avloppsvatten till anläggningen.

Till följd härav ska länsstyrelsens och tillsynsnämndens beslut upphävas.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga 2 (DV 427)

Överklagande senast den 7 december 2015.

Anders Enroth

Catharina Hederström

I domstolens avgörande har deltagit rådmannen Anders Enroth, ordförande, och tekniska rådet Catharina Hederström. Målet har beretts av beredningsjuristen Helena Lagstrand.